

Udružena flota

U XVII i početkom XVIII stoljeća Španjolska je svake godine slala po dvije flote svojih brodova, da iz Novog Svijeta donesu sva ona dobra s kojim je Novi Svijet obilovao. Jednu flotu su zvali »Galeones de Tierra Firme«, koja je bila upućena u Novu Granadu — današnju Kolumbiju. U Kartageni bi ova flota ukrcala zlata, dragog kamenja, bisera i drugih mnogo vrijednih tereta, a onda bi se preselila u malu lučicu Portobelo, kod same Panamske prevlake, gdje bi ukrcala srebro iz poznatih peruanskih rudnika. Ovi tereti iz Perua morskim bi putem došli do Paname, a onda bi karavanama bili prebačeni do Portobelo.

Druga flota brodova je bila upućena u Veracruz, u meksičkom zaljevu. Tu bi se krcala razna vrijedna dobra iz Meksika, prvenstveno srebro, pa zlato i druge stvari. Ali Španjolska je u to vrijeme držala pod svojom okupacijom i Filipinske otoke, pa su brodovi s tih strana dolazili preko pacifika u mali zaljev Acapulco, tu iskrcavali što bi sobom donijeli. Velike i brojčane karavane bi kasnije ovu robu prenašali do Veracruz, gdje bi se ukrcala na brodove koji su bili određeni za Španjolsku.

Prema planu i dogovoru, obje ove flote imale su zadatak, da, nakon svršetka krcanja isplove za Havanu i tamo se sastanu, odakle bi skupa isplovile za domovinu.

Obje flote bi obično zimovale u vodama Centralne Amerike i u lipnju bi se uputile preko Atlantika.

Politički i ratni događaji u Evropi početkom XVIII stoljeća, kad je Španjolska izgubila onaj politički ugled koji je ranije imala, odašiljanje ovih flota put Amerike bilo je prekinuto za neko vrijeme.

Godine 1715. ponovo su poslana flote kao i ranije (broj brodova je bio mnogo manji) i nakon ukrcanih tereta u Kartageni i Veracruz, flote su se sastale u Havani. Bilo je jedanaest brodova, sve galeona, koji su pod imenom »Udružena Armada« isplovali 24. srpnja 1715. put Španjolske. Na polasku vrijeme je bilo povoljno par dana, ali se kasnije, kad su plovili uz južnu obalu Floride počelo pogoršavati. Puhao je jaki sjeveroistočnjak, koji je 31. srpnja dostigao olujnu snagu. Galeoni, teški i nezgrapni, jedva su se neko vrijeme držali, dok ih klujni vjetar i jako more nije počelo zanositi prema obali. Sva nastojanja posade i teško manevriranje s punim brodovima (koji za to nijesu bili najpodesniji) nije ničemu pomoglo i na visini od 28 paralele, kod ušća male rječice San Sebastian, nekoliko milja južnije od Cap Kenedy, na dužini od desetak milja, svi su brodovi bili bačeni na obalu, raznešenih jedara, polupani i potonuli. To je bila velika katastrofa, u kojoj je, prema nekim iskazima, poginulo više od hiljadu ljudi.

Istočna obala Floride je vrlo niska i pjeskovita, pa je brodove koji su tada stradali, more bacilo skoro do same obale i potonuli su na maloj dubini. Pješčana obala dala je mogućnost nekolicini da se spasu iako

uz velike napore. Jer, olujna snaga valova koji su se razbijali na maloj dubini zanašala je brodolomce na obalu i s nje, pa su u toj borbi s valovima mnogi nastradali.

Prva stvar koju su spašeni brodolomci poduzeli je bila što su se odmah javili španjolskoj utvrdi, koja se nalazila malo sjevernije od mjesta udesa, zatražili pomoć i obavijestili da je cijela flota stradala. Ova je vijest hitno bila javljena u Havanu. Tamošnje španjolske vlasti su organizirale spasavanje, pošto su znali da je na brodovima bilo oko 14 milijuna pesosa, samo u srebru, a da se i ne spominje zlato, drago kamenje i druge vrijedne stvari.

Pošto su brodovi potonuli na maloj dubini, spašavanje se vršilo na primitivan način. Ronioci su pretraživali (u ono doba bez maske i kisika) olupine brodova i što bi našli vrijedno nosili su na površinu. U nekim kronikama je zabilježeno da su ronioci upotrebljavali i ronilačko zvcno.

Osam godina nakon ove katastrofe izašla je jedna publikacija, u kojoj se spominje kako su neki ljudi iz Jamaike i Barbadosa, doznajući za propast flote poduzeli spasavanje, (ovo su bili gusari Karibskog mora) a došli su i Španjolci ih Havane sa svojim lađama na mjesto nesreće, sa željom da se i oni nečim okoriste.

Španjolci su, dok su spašavali stvari sa brodova, sve što bi izvadili iz mora pohranjivali na obalu, gdje su bili uspostavili jedan mali logor od oko 60 ljudi. Kad su se gusari približili obali, a oni su mnogo brojniji od španjolskog logora, navalili su na logor, opljačkali ga i pobjegli s veoma bogatim plijenom. Nakon ovog napada gusara, bilo je još pokušaja španjolskih vlasti iz Havane da spase što se spasiti može, i u tome su djelomično uspjeli. U nekim kronikama stoji zabilježeno da je španjolska blagajna ipak dobila od ovih spašavanja 4 milijuna pesosa.

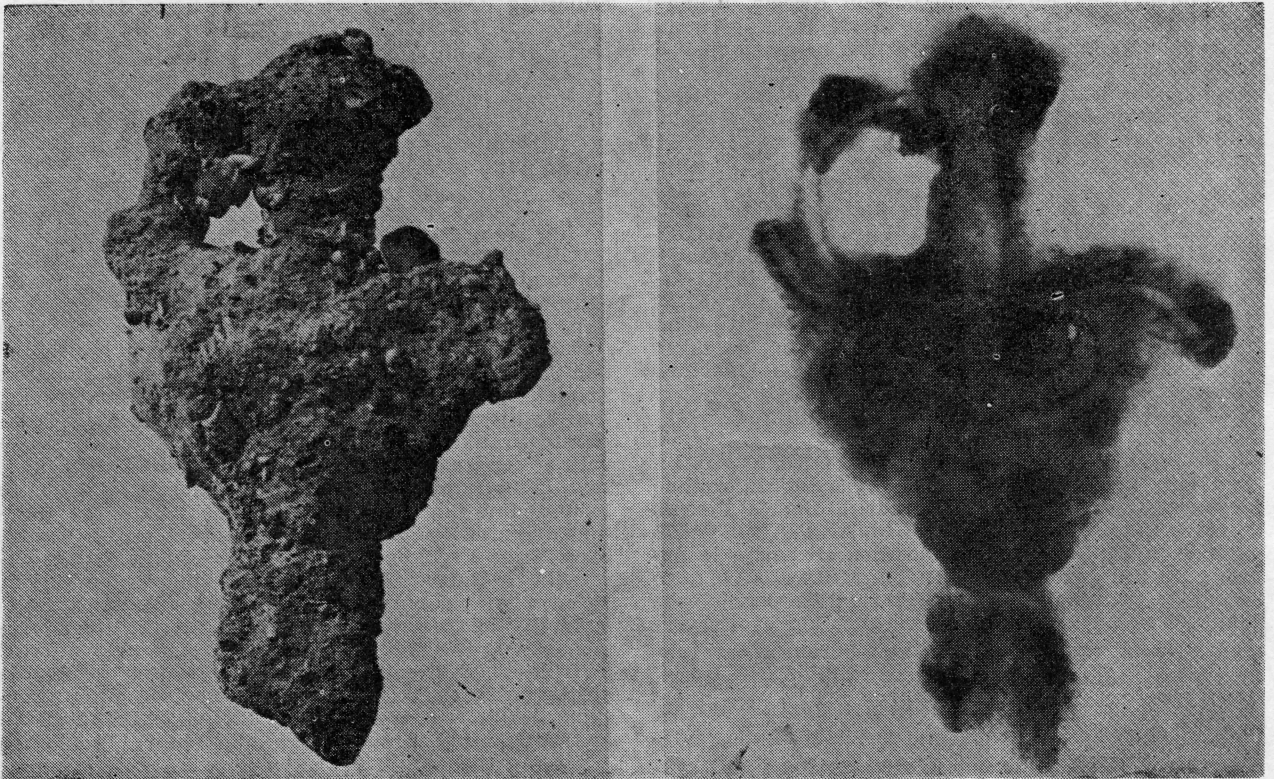
Vijekovi su prolazili i malo je ljudi još govorilo o toj katastrofi.

Nekoliko zanešenjaka za podmorska istraživanja kad su doznali što se dogodilo zainteresirali su se za ovaj slučaj.

Ispitali su desno i lijevo, ali na ovaj način nijesu dobili nikakve pouzdane podatke. Sve su to bila pre-pričavanja, koja nijesu imala nikakve povijesne podloge. Sa željom da nešto više doznaju o ovoj velikoj katastrofi pošli su na izvor podataka.

U središtu nekadašnje španjolske kolonijalne trgovine, Sevilla, nalazi se zgrada pod imenom »Archivo General de Indias«. U ovom velikom arhivu nalaze se i danas najveći i najbogatiji izvori španjolsko-američkih odnosa, za vrijeme dok je Centralna i Južna Amerika bila pod vlasti Španjolaca. To su i naši zanešenjaci našli mnoštvo originalnih podataka koji su govorili o katastrofi Udružene flote 1715. godine. Svi nalazi u arhivu bili su iz vremena neposredno ili koju godinu nakon događaja. Tu je bilo raznih pisama, izjava ljudi koji su se spasili i razni drugi dokumenti koji su imali veze s katastrofom. Najzanimljivije od svega, tu su našli i jednu navigacionu kartu Floride, koja je bila štampana 1774. godine, a na kojoj je, kod rječice San Sebastian, napisano da je tu nastradao Španjolski admiral s cijelom flotom 1715. godine.

Obogaćeni ovim izvorima istraživači su se uputili na mjesto, gdje su pretpostavljali da je bilo potapanje brodova. Prva investicija je bila jedan vojni minski detektor s kojim su se šetali po obalnom pijesku, u nadi da im detektor otkrije neki metalni predmet. Prvi pokušaji nijesu bili uspješni. Nekad vrijeme nije dozvoljavalo, a nekad se sastav nije mogao sakupiti radi drugih zaduženja. Detektor je prešao obalu više puta po dužini, uz sami rub mora, ali se nije oglašavao. Nakon nekoliko dana olujnih vremena, kad su opet šetali detektorom po obali, najednom se javilo njegovo cviljenje. Počeli su kopati i na vrlo maloj dubini, od svega nekoliko centimetara u pijesku, pojavio se jedan komad kovanog novca. Bio je debeo zbog naslage koju je imao na sebi. Kad su ga ostrugali s pijeskom, na njemu su se pojavili obrisi. S jedne strane je imao Jeruzalemski križ, a s druge španjolski grb. Iz numizmatičkih kolekcija koje su ranije upoznali, istraživači su odmah prepoznali da je to srebrni komad, koji je imao vrijednost od osam reala, i zato

Balčak sablje, u moru preko 250 godina, obložen krutim muljem i raznim školjkama. Desno rentgenski snimak prije odstranjivanja mulja

su ih u Španjolskoj, u ono doba, zvali »komad od osam«. Ovaj skromni nalaz u početku je dao mnogo nade da se ustraje u daljnjem istraživanju.

Da bi upoznali bolje dno mora na većem prostoru, istraživači su unajmili jedan mali avion. Ovaj je, po lijepom vremenu, nadlijetao prostor, gdje se mislilo da su brodovi mogli stradati i obavještavao na kojem se prostoru boje dna mijenjaju. Ova zračna izviđanja su im pomogla, pa su ronioci išli tamo gdje im je bilo rečeno da je dno tamnije boje. Ali slaba vremena koja su bila česta, zamutila bi more, tako da su se ronioci jedva mogli vidjeti na jedan metar udaljenosti. Ova okolnost je mnogo oduljivala posao, pa se ponekad rad prekidao i po više sedmica. More je bilo najbistrije u listopadu. Tada su ronioci na onim predjelima gdje je dno bilo tamne boje, počeli pretraživati. Uspjeh je odmah uslijedio. Prvo na što su naišli bili su brodski topovi. Našli su ih 18. Ovi teški predmeti nijesu se duboko ukopali, pa su bili lako vidljivi. Našli su i brodska sidra, brodsko zvono i neke druge teže predmete. Tamna boja na dnu mora koja se vidjela iz aviona bilo je balastno kamenje, a tek ispod

ovog kamenja je bila drvena konstrukcija broda. Posao za ronioce je bio velik, jer se moralo odstraniti kamenje da bi se došlo do drvene konstrukcije. Nastojali su spasiti nešto drva, ali čim bi ga uhvatili i podigli, ono se odmah raspadalo i pretvaralo u prašinu, što bi morska struja odnijela.

Kad su upotrijebili detektor pod morem kao i vakumizirali skoro cijeli prostor na kojem je bilo balastnog kamenja, onda su nalazi bili sve češći, bolji i skupocjeniji. Na ovaj način ronioci su spasili više od jedan milijun dolara vrijednosti. Ovo se sastojalo u ingotima od srebra i zlata, nekoliko hiljada komada zlatnog, srebrenog i bakrenog novca, nekoliko šolja i tanjurića starog kineskog porijekla, krasne izradbe, velikih i dugih zlatnih kolajna, mnogo raznih predmeta privatne svojine, srebrenih viljušaka i noževa ručne izradbe, srebrenih tanjura, vaga, utega, navigacionih pomagala, itd., itd.

Mora se ovdje spomenuti da svi nađeni predmeti potječu samo s jednog broda. Radovi su trajali dva ljetna perioda.

Kap. Nikša KRSTELJ